

problematic consonant cu propria stare de spirit? Amuzament?

Toate astea la un loc? Ori, poate, nimic din ele.

Un sondaj sociologic m-ar lămurii, dar pentru moment sociologii au alte priorități.

Până să aflu răspunsul lor, mă încercă un gând: să fi devenit, oare, teatrul, acum, alături de alte mijloace mai puțin „nobile” și ortodoxe, un refugiu din cotidian? Un soi de drog? Poate că nu întâmplător vechii japonezi îi numeau pe actori „distribuitori de uitare”.

Oricât de deslușită ar fi pentru un spectator obișnuit convenția teatrului, rămâne întotdeauna în jurul teatrului un halou de tensiune și mister care-l fac unic. Magnetic. Niciodată suratele lui mai june, cinematograful și televiziunea, nu-l vor putea concura. Există chiar și un miraj al sălii de spectacol. În care lumina, neutră și „civilă” se topește încet, încet, conducându-te pe tine, spectator, spre realitatea iluzorie a altui univers. Care te cuprinde, te încercă, te zguduie afectiv, un univers în care, prin miracolul unic al teatrului devii tu însuși personaj și partener al actorului în jocul unui emoționant circuit tensional și energetic între scenă și sală.

Și, poate, așa uiți de necruțătoarele imperative ale cotidianului.

Publicul vine la teatru. De ce?

Poate pentru că aici, la teatru, regăsește, în anarhia și haosul general, iluzia normalității. Și două ore se simte protejat de agresiunea existenței diurne.

Chiar *hotărârea de a merge la teatru* ține de normalitate. Este importantă, este o decizie spirituală, o nevoie normală de confruntare cu tine însuși. În togă, în armură sau crinolină, eroii teatrului trăiesc întotdeauna acum și

aici, pentru tine, spectatorul din stal. Intri în dialog cu Brutus sau cu Hamlet, cu Ștefan cel Mare sau cu Lear nu pentru a afla cât mai multe despre ei, ci pentru ca ei să-ți poată destăinui cât mai multe despre tine însuși, Omul, așa cum ești: puternic și fragil, mândru și umil, trufaș și îngenunchiat.

Și *solemnitatea* cu care spectatorul vine la teatru ține de normalitate. Se pregătește pentru această confruntare cu sine însuși, se îmbracă frumos, așa cum în antichitate filosofii se îmbrăcau în alb înainte de a citi marile lor texte.

Indiferent de impulsul care-l conduce spre teatru pe spectator, responsabilitatea teatrului față de el este uriașă. Acum, poate mai mult ca oricând, nu are voie să-l dezamăgească.

... Intru cu emoție în sala în care are loc premiera. Spațiu neconvențional. Public eterogen, nu este publicul „normal” de premieră. Mi-e chiar puțin teamă...

Este vorba despre ororile războiului din imediata noastră vecinătate. Toate războaiele au fost însoțite de violuri. Dar, în acesta din Bosnia, violul a devenit o strategie de luptă. Totul este cutremurător, durerea pe care o încerci aproape viscerală.

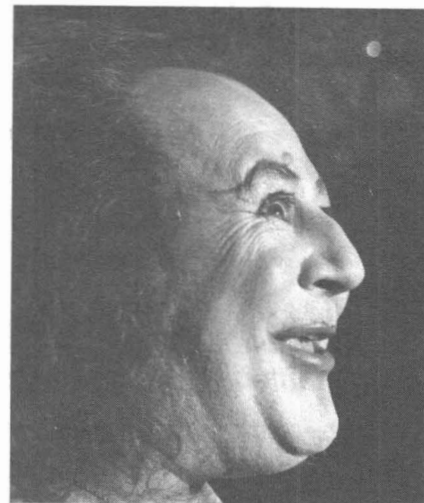
Dar chiar și așa, îngenunchiat, înfrânt, zdrobit, umilit, batjocorit, omului i-a mai rămas, totuși, o lumină: miracolul vieții. Oriunde și din orice s-ar ivi, viața este sfântă. Asta vrea să comunice spectacolul.

Publicul, indiferent de vârstă, sex sau nivel cultural, este mișcat, emoționat. Aplaudă 12 minute în șir.

Apoi, se îndreaptă spre propria lui viață.

... Și mâine e o zi, nu?

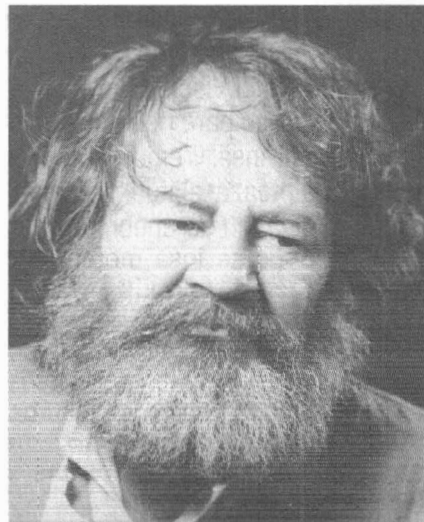
Și mă gândesc: *atunci când le-a dăruit teatrul, Dumnezeu i-a iubit pe pământeni.*

Valer DELLAKEZA

„Frământările actorului se termină doar atunci când face dragoste”

Actorul Valer Dellakeza s-a născut la Craiova pe 29 martie 1942. A absolvit Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București în 1968, unde i-a avut profesori pe Beate Fredanov și Octavian Cotescu. Pe 29 decembrie 1998, Teatrul Național din Craiova l-a sărbătorit pentru 30 de ani de carieră artistică, dar așa cum vom constata, Valer Dellekeza este actor de peste patru decenii.

Valer Dellakeza: A fost o întâmplare. Copil fiind, în 1954, în timp ce mă jucam pe stradă, a trecut o doamnă care era actriță la Teatrul Național din Craiova, doamna Maria Goanță, și m-a întrebat dacă vreau să fiu artist. Am spus: da. Teatrul Național din Craiova avea nevoie de doi copii pentru a juca într-un spectacol două roluri principale. Am dat concurs și am reușit. Celălalt copil a fost jucat de Victor Parhon, temutul cronicar dramatic de astăzi. Piesa era *Să nu-i zici pe nume* de Vasili Minko, un autor sovietic. În anii '50 era la modă dramaturgia sovietică. Așadar, au trecut 44 de ani de când sunt în Teatrul Național din Craiova. Nu am lipsit decât patru ani, între '64 și '68, timp în care am făcut facultatea de actorie, la București, dar și în perioada aceea am văzut toate spectacolele montate la Craiova. În toamna lui '68 am primit un prim rol ca actor profesionist al Teatrului Național din Craiova: Alexe din spectacolul cu piesa *Iancu Jianu*.

Costin Manoliu: *Cu cine ați fost coleg de promoție, ce actori, ce regizori?*

V.D.: Cu Anton Tauf, care este acum prim-actor la Teatrul Național din Cluj și director al Teatrului Dramatic din Baia Mare. Cu Aimée Iacobescu, cu Luminița Blănaru, excelenta actriță de la Teatrul „Sică Alexandrescu” din Brașov, cu Nicolae Țăranu, Răduclu Ițcuș, Nicolae Iliescu. Sunt trist pentru că aproape trei sferturi din promoția mea e acum în străinătate. Regizorii pe care i-am avut colegi au fost excepționali. La regie de teatru: Cătălina Buzoianu. La regie de film: Dan Pița, Mircea Veroiu, Constantin Vaeni. Să mă ierte cei de care nu îmi amintesc acum.

C.M.: *De-a lungul anilor, care au fost întâlnirile importante pentru actorul Valer Dellakeza?*

V.D.: N-aș fi fost actorul de astăzi dacă nu aș fi avut drept colegi actori străluciți. N-aș vrea să dau nume, pentru că de la fiecare am învățat ceva. Desigur, pentru actori, întâlnirea cu regizori pricepuți este decisivă. La început am lucrat cu Georgeta Tomescu și Valentina Balogh. Apoi cu Mircea Cornișteanu, directorul de scenă cu care am făcut spectacolul cel mai drag mie: *Unchiul Vanea* de Cehov, în care am jucat rolul titular. După aceea a venit la Craiova extraordinarul Silviu Purcărete, care este cea mai mare bucurie a vieții mele după familia mea. De asemenea, am avut privilegiul să lucrez cu Dan Alexandrescu. Importante au fost și colaborările cu Tompa Gabor, cu Daniela Peleanu, cu care mă înțeleg strălucit și, recent, cu Mihai Măniuțiu.

C.M.: *Cum a fost apropierea de personajul Apemantus din spectacolul cu Timon din Atena de Shakespeare, regizat de Mihai Măniuțiu?*

V.D.: Ușoară, printr-o citire exactă a lui Shakespeare, datorată lui Mihai Măniuțiu. Mi-a fost clar de la începutul ce vrea regizorul de la mine. În ultimă instanță eu n-am fost decât lutul pe care Mihai Măniuțiu a lucrat. Mesajul personajului meu este că poate exista iubire până la capăt. Poți să mori iubind un om pentru virtuțile lui și chiar pentru greșelile lui. Iubesc mult personajul Apemantus din spectacolul cu *Timon din Atena* pentru partitura pe care bunul meu prieten, Shakespeare, a scris-o parcă pentru mine.

C.M.: *În ultimii ani, atât Silviu Purcărete cât și Mihai Măniuțiu au pus în scenă piese de Shakespeare și texte ale tragicilor antici greci: Sofocle, Eschil, Euripide. De ce credeți că au avut acest optiuni?*

V.D.: Îmi amintesc că în timp ce ounea în scenă *Titus Andronicus* de

Shakespeare, Silviu Purcărete ne-a spus: „Ceea ce se întâmplă în *Titus Andronicus*, scris de Shakespeare acum patru sute de ani, se întâmplă acum în Iugoslavia”. Cred că spectacole ca *Titus Andronicus*, *Orestia*, *Hamletsau Timon din Atena* se justifică tocmai prin actualitatea lor.

C.M.: *De-a lungul carierei dumneavoastră, vi s-a întâmplat să fiți în dezacord cu regizorii?*

V.D.: Da. Ori eu, ori regizorul respectiv, am fost destul de deștepti încât să cedăm unul în fața celuilalt.

C.M.: *Mai există clipe în care vă este frică de întâlnirea cu publicul?*

V.D.: Există o emoție inerentă oricărei premiere. După atâția ani petrecuți pe scenă, știu ce place publicului, cum pot să-l sensibilizez prin ceea ce fac.

C.M.: *Au fost reprezentații în care v-au deranjat reacțiile publicului?*

V.D.: Nu. Am avut norocul ca personajele mele să fie „citite” exact. Ca actor, de la comedie la dramă ori tragedie, n-am avut „bariere” care să mă facă să nu trec dincolo de rampa scenei. Publicul nostru e răbdător, inteligent. Contează foarte mult ce piese alegem. Acum, din fericire, putem juca ce vrem. Dar și înainte de '90, majoritatea textelor montate au fost de valoare. Noi jucam cu pasiune, ca și acum și, personal, m-am simțit de fiecare dată bine răsplătit de public.

C.M.: *Toate aceste treceri prin vieți imaginate de diferiți dramaturgi v-au influențat mult comportamentul în viața de dincolo de scenă?*

V.D.: Lucrurile s-au petrecut exact invers. Viața de toate zilele, cotidianul, întâmplările personale m-au dus către personaje. Desigur, frământările noastre sunt cutremurătoare. Repetiția nu durează patru ore. Ea continuă și în tramvai, și acasă, și în timp ce te uiți la televizor. E un proces perpetuu, care nu se termină decât atunci când faci

dragoste. Așa spunea profesoara mea, Beate Fredanov.

C.M.: Pentru Valer Dellakeza, care este partea cea mai fascinantă a actoriei?

V.D.: Ridicarea de cortină, spectacolul.

C.M.: Ați fost pus în situația de a juca roluri care nu v-au plăcut?

V.D.: Am refuzat astfel de roluri, pentru că mi-a fost clar că nu sunt eu cel potrivit. Directorul a fost înțelegător și am fost schimbat. Uneori, regizorii fac erori de distribuție.

C.M.: Ați intuit, înainte de 1990, miracolul craiovean care a urmat?

V.D.: Miracolul craiovean a existat „dintotdeauna”. În 1956, Vlad Mugar a venit la Craiova cu Sanda Toma, Silvia Popovici, Constantin Rautchi, Dumitru Rucăreanu, Amza Pellea, Victor Rebengiuc. Ulterior, li s-au alăturat Olga Tudorache și Vasile Nițulescu. Teatrul Național din Craiova era cel mai bun. Ei au plecat, dar Craiova n-a dus niciodată lipsă de actori de valoare. Au urmat alte perioade în care Naționalul craiovean a mers la București și a câștigat toate premiile. După '90, am putut demonstra că suntem un teatru de talie mondială. Am participat la cele mai mari festivaluri din lume. Avem un colectiv fantastic, care e în stare să intre în priză în cinci minute. Asta înseamnă talent, seriozitate și respect față de arta teatrului. Iertați-mi lipsa de modestie.

C.M.: Ați jucat pe toate continentele. Unde v-ați simțit mai bine, mai ca acasă?

V.D.: În ultimii 8 ani am avut 72 de turnee. De 72 de ori am ieșit din țară. Am fost peste tot adulați, dar ca acasă nu m-am simțit nicăieri în lumea asta.

C.M.: La un moment dat se spunea că actorii de la Naționalul din Craiova s-au săturat de străinătate, că nu mai vor turnee?

V.D.: Sigur că dorim să jucăm cât mai mult la sediu, la Craiova. E adevărat că pentru noi mirajul străinătății nu mai există, dar nici unul dintre colegii mei nu va spune că s-a săturat de plecări în străinătate, deși viața de turneu nu este deloc roză. Au fost situații în care n-am văzut orașul în care am jucat. Și chiar dacă avem câteva ore libere, ne trezim într-o lume care nu e a noastră, uneori sfidătoare prin opulența ei, frustrantă pentru niște actori care au câțiva dolari în buzunar. Suprema satisfacție este tot spectacolul.

C.M.: Cum vă simțiți când vă recunoaște lumea pe stradă?

V.D.: Îmi amintesc de o situație trăită înainte de 1990. Dacă mă duceam la o alimentară și ceream unt, mi se spunea că nu e, dar mi se făcea cu ochiul și simțeam că trebuie să aștept momentul când vânzătoarea urma să-mi paseze pachetul cu unt. Asta pentru că eram recunoscut ca actor al Teatrului Național. Când plec de-acasă către teatru, deși distanța e mai

mică de un kilometru, trebuie să dau „bună ziua” de 100 de ori. De aceea nici n-am vrut vreodată să plec la București sau în altă parte. Iubesc orașul meu natal.

C.M.: Domnule Valer Dellakeza, numele dumneavoastră de familia are o rezonanță mai stranie. Unde își are originea?

V.D.: În Italia. Provin dintr-o familie de italieni, care a venit în România pe la 1880, când țara noastră avea nevoie de arhitecți, de constructori. Bunicul meu din partea tatălui a fost antreprenor de binale. Printre altele, a construit actuale universitate din Craiova, podul din Parcul Bibescu, podul de peste Jiu, un monument la Calafat.

C.M.: Ce planuri aveți în acest an, 1999?

V.D.: Niciodată nu mi-am dorit anumite roluri pe care să le joc neapărat. Dumnezeu a fost bun cu mine și mi-a dat din plin. În acest an nu vreau decât să fiu în continuare alături de familia mea – sunt și bunic – și alături de colegii mei, de atmosfera calmă și plăcută de la Teatrul Național din Craiova.

C.M.: Dacă ar fi să alegeți cinci-șase personaje din zecile de personaje jucate în tot atâtea spectacole, la care v-ați opri, care sunt reprezentative pentru Valer Dellakeza?

V.D.: Trufaldino din *Slugă la doi stăpâni* de Carlo Goldoni, Ivan Petrovici Voinițki (Unchiul Vanea) din *Unchiul Vanea* de A.P. Cehov, Madame Ubu din *Ubu Rex* de Alfred Jarry, Egist din *Orestia* după Eschil și Apemantus din *Timon din Atena* de Shakespeare. În total, au fost aproape 60 de roluri și pe toate le iubesc.

C.M.: Dacă n-ați mai putea juca teatru, ce ați face?

V.D.: Ar fi tragic pentru mine.

Costin Manoliu